

## O generalizare a identității Botez - Catalan

Ioana OLAN<sup>1</sup>

În 1872, N. Șt. Botez publică o lucrare originală în care apare identitatea  

$$\frac{1}{n+1} + \frac{1}{n+2} + \dots + \frac{1}{2n+1} = 1 - \frac{1}{2} \left( \frac{1}{1 \cdot 3} + \frac{1}{2 \cdot 5} + \dots + \frac{1}{n(2n+1)} \right), \quad n \in \mathbb{N}^*,$$
  
 care, dacă ținem seama de formula de descompunere

$$\frac{1}{2k(2k+1)} = \frac{1}{2k} - \frac{1}{2k+1}, \quad k \in \mathbb{N}^*,$$

se aduce la forma

$$\frac{1}{n+1} + \frac{1}{n+2} + \dots + \frac{1}{2n} = 1 - \frac{1}{2} + \frac{1}{3} - \frac{1}{4} + \dots + \frac{1}{2n-1} - \frac{1}{2n}, \quad n \in \mathbb{N}^*, \quad (1)$$

numită *identitatea Botez - Catalan*. Ne propunem să-i dăm o generalizare.

Amintim o demonstrație a formulei (1), generalizarea obținându-se în același fel:

$$\begin{aligned} 1 - \frac{1}{2} + \frac{1}{3} - \frac{1}{4} + \dots + \frac{1}{2n-1} - \frac{1}{2n} &= \left(1 - \frac{1}{2}\right) + \left(\frac{1}{3} - \frac{1}{4}\right) + \dots + \left(\frac{1}{2n-1} - \frac{1}{2n}\right) = \\ &= \left(1 + \frac{1}{2} - 2 \cdot \frac{1}{2}\right) + \left(\frac{1}{3} + \frac{1}{4} - 2 \cdot \frac{1}{4}\right) + \dots + \left(\frac{1}{2n-1} + \frac{1}{2n} - 2 \cdot \frac{1}{2n}\right) = \\ &= 1 + \frac{1}{2} + \frac{1}{3} + \frac{1}{4} + \dots + \frac{1}{2n-1} + \frac{1}{2n} - 2 \left(\frac{1}{2} + \frac{1}{4} + \dots + \frac{1}{2n}\right) = \\ &= 1 + \frac{1}{2} + \frac{1}{3} + \dots + \frac{1}{2n-1} + \frac{1}{2n} - \left(1 + \frac{1}{2} + \dots + \frac{1}{n}\right) = \frac{1}{n+1} + \frac{1}{n+2} + \dots + \frac{1}{2n}. \end{aligned}$$

**Propoziție.** Pentru  $n \in \mathbb{N}^*$  și  $m \in \mathbb{N}$ , are loc egalitatea

$$1 - \frac{2^m - 1}{2^m} + \frac{1}{3^m} - \frac{2^m - 1}{4^m} + \dots + \frac{1}{(2n-1)^m} - \frac{2^m - 1}{(2n)^m} = \frac{1}{(n+1)^m} + \dots + \frac{1}{(2n)^m}. \quad (2)$$

(Pentru  $m = 1$  se obține identitatea (1).)

**Demonstrație.** Într-adevăr, avem:

$$\begin{aligned} &1 - \frac{2^m - 1}{2^m} + \frac{1}{3^m} - \frac{2^m - 1}{4^m} + \dots + \frac{1}{(2n-1)^m} - \frac{2^m - 1}{(2n)^m} = \\ &= \left(1 + \frac{1}{2^m} - 2^m \frac{1}{2^m}\right) + \left(\frac{1}{3^m} + \frac{1}{4^m} - 2^m \frac{1}{4^m}\right) + \dots + \left(\frac{1}{(2n-1)^m} + \frac{1}{(2n)^m} - 2^m \frac{1}{(2n)^m}\right) = \\ &= 1 + \frac{1}{2^m} + \frac{1}{3^m} + \frac{1}{4^m} + \dots + \frac{1}{(2n-1)^m} + \frac{1}{(2n)^m} - 2^m \left(\frac{1}{2^m} + \frac{1}{4^m} + \dots + \frac{1}{(2n)^m}\right) = \\ &= 1 + \frac{1}{2^m} + \frac{1}{3^m} + \dots + \frac{1}{(2n-1)^m} + \frac{1}{(2n)^m} - \left(1 + \frac{1}{2^m} + \dots + \frac{1}{n^m}\right) = \\ &= \frac{1}{(n+1)^m} + \frac{1}{(n+2)^m} + \dots + \frac{1}{(2n)^m}, \quad \text{q.e.d.} \end{aligned}$$

**Cazuri particulare.** Pentru  $m = 2$  și  $m = n$ , formula (2) devine:

$$\begin{aligned} 1 - \frac{3}{2^2} + \frac{1}{3^2} - \frac{3}{4^2} + \dots + \frac{1}{(2n-1)^2} - \frac{3}{(2n)^2} &= \frac{1}{(n+1)^2} + \frac{1}{(n+2)^2} + \dots + \frac{1}{(2n)^2}, \\ 1 - \frac{2^n - 1}{2^n} + \frac{1}{3^n} - \frac{2^n - 1}{4^n} + \dots + \frac{1}{(2n-1)^n} - \frac{2^n - 1}{(2n)^n} &= \frac{1}{(n+1)^n} + \frac{1}{(n+2)^n} + \dots + \frac{1}{(2n)^n}. \end{aligned}$$

<sup>1</sup> Elevă, cl. a VIII-a, Colegiul Național "C. Negruzzi", Iași